

Bidrag till life science

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Myndigheten
för delaktighet

Myndigheten för delaktighet, 2016

Titel: Bidrag till life science – Redovisning av ett regeringsuppdrag

Myndigheten för delaktighet serie A 2016:8 (diarienummer 2016/0036)

ISBN: 978-91-87883-16-3 (pdf)

Utredare: Erika Dahlin och Ola Balke

Rapporten finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet,

Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Fax: 08-600 84 99

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Förord	4
Regeringsuppdrag om life science.....	5
Syfte och mål.....	5
Myndigheten för delaktighets uppdrag	5
Vad är life science?.....	6
Myndighetens uppdrag relaterat till life science	7
Delaktighet för personer med funktionsnedsättning	8
Levnadsvillkor	9
Individens perspektiv	9
Etiska ställningstaganden	10
Brukarmedverkan	10
Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	11
Universell utformning	11
Kognitiv tillgänglighet	11
Exempel där Myndigheten för delaktighet bidrar till innovation, forskning och utveckling.....	12
Välfärdsteknologi	12
Digitala tjänster inom socialtjänsten och hemsjukvården	13
Nationell digital plattform.....	13
Standardisering	13
Trygghetskedjan för trygghetslarm.....	14
Upphandling	15
Samverkan och stöd för implementering.....	16
Utvecklingsåtgärder.....	17
Brukarmedverkan	17
Stöd till kommuner och landsting	17
Arenor för samverkan	17
Finansiärer.....	17
Referenser	18

Förord

Den här rapporten är en redovisning av hur Myndigheten för delaktighet bidrar till att främja innovation, forskning, utveckling och samverkan inom life science-området. Redovisningen är ett regeringsuppdrag som Myndigheten för delaktighet fick i regleringsbrevet för 2016.

Rapporten omfattar en genomgång av de kopplingar som myndigheten bedömer finns mellan rättighets- och funktionshindersperspektiv och life science. Här finns också förslag om samverkan och stöd för implementering och utvecklingsåtgärder.

Uppdraget har genomförts vid myndighetens avdelning för kunskap och riktlinjer. Författare till rapporten är utredarna Erika Dahlin och Ola Balke. Avdelningschef Jenny Rehnman har ansvarat för arbetet.

Sundbyberg i april 2016

Malin Ekman Aldén
vikarierande generaldirektör

Regeringsuppdrag om life science

I regleringsbrevet för 2016 (Regleringsbrev, 2015) fick Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag att redovisa hur myndigheten bidrar till att främja innovation och forskning, utveckling och samverkan inom life scienceområdet. Uppdraget innefattar också att beskriva vilka utvecklingsåtgärder som myndigheten utifrån sina uppgifter och uppdrag bedömer ha störst betydelse.

Regeringen ser arbetet med life science som prioriterat och har därför under 2015 utsett en samordnare som ska bidra till regeringens strävan att stärka Sveriges position på området. Flera myndigheter har fått i uppdrag att förmedla sina respektive perspektiv kopplat till life science. Myndigheten för delaktighet är en av dem.

Syfte och mål

Syftet med den här rapporten är att redovisa på vilket sätt myndigheten bidrar till att främja innovation och forskning, utveckling och samverkan inom life science-området.

Målet är att föreslå utvecklingsåtgärder för att tydliggöra kopplingen mellan ett rättighets- och funktionshindersperspektiv i förhållande till life science där myndigheten bedömer att det är av stor betydelse.

Myndigheten för delaktighets uppdrag

Myndigheten för delaktighet är en expertmyndighet inom funktionshinderspolitiken. Myndigheten arbetar för att alla – oavsett kön, ålder och funktionsförmåga – ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och kunna ta del av mänskliga rättigheter.

Svensk och internationell funktionshinderspolitik bygger på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

(Förenta Nationerna, 2008). Konventionen utgår från grundläggande principer om jämlikhet och icke-diskriminering. Den ger förståelse för att funktionshinder går att förebygga genom att anpassa miljö och omgivning. Konventionen stadgar också att konventionsstaterna ska genomföra eller främja forskning och utveckling.

Instruktionen för Myndigheten för delaktighet (Riksdagen, 2014) slår fast att myndigheten har till uppgift att, i linje med regeringens politik, främja respekten för och medvetenheten om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten ska också ur ett rättighets-, mångfalds-, jämställdhets- och medborgarperspektiv verka för full delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar och för jämlikhet i levnadsvillkor. Tanken om att den generella tillgängligheten styr delaktigheten är viktig. Individer har olika variationer i funktionsförmåga och eventuella funktionshinder uppstår när den omgivande miljön inte är anpassad till dessa variationer.

Ett sätt att ge bättre förutsättningar för full delaktighet är att fördjupa arbetet med innovation och forskning. I myndighetens instruktion betonas vikten av att initiera och följa forskning samt främja innovationer i nationella och internationella sammanhang. Myndigheten ska bidra till kunskapsutveckling inom områdena delaktighet, tillgänglighet, universell utformning, välfärdsteknik, miljö, levnadsvillkor och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vad är life science?

Det finns inte någon entydig definition av vad begreppet life science innefattar. Kommittédirektivet till regeringens samordnare för life science (Kommittédirektiv 2015:105) beskriver det så här:

”Verksamheterna inom livsvetenskap syftar till att förbättra liv och hälsa och är ofta tvärvetenskapliga till sin natur. Livsvetenskaplig forskning och företagande inom läkemedel, bioteknik och medicinteknik är viktiga framtidsområden för Sverige”.

Wikipedia (Wikipedia, 2016) sammanfattar begreppet life science på följande sätt:

”Livsvetenskap (engelska: life sciences) är en tvärvetenskaplig forskningsgren som ägnar sig åt studiet av biologiskt liv, levande organismer och inre och yttre förutsättningar för fortsatt liv. Studieämnet innefattar biologi, farmaci, medicin och fysiologi, dietik, ekologi, och zoologi, men förutsätter att de grundläggande ämnena tillämpas på områden som handlar om fortsatt liv. Den livsvetenskap som främst handlar om människans hälsa kallas vanligen biomedicin.”

Beskrivningarna av life science och vad det innebär knyter på flera sätt an till MFD:s uppdrag, bland annat finns länkar mellan medicinteknik och det närliggande området välfärdsteknologi.

Myndighetens uppdrag relaterat till life science

Myndigheten för delaktighet arbetar för att de grundläggande perspektiv som styr verksamheten på myndigheten och som bidrar till att skapa full delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning ska relatera till olika aspekter av innovation, forskning och utveckling.

Myndighetens bedömning är att det kan handla om att koppla begreppet life science till delaktighet, tillgänglighet, universell utformning, välfärdsteknologi, miljö och levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och om att integrera ett rättighetsperspektiv. Life science är på detta sätt en viktig del såväl i utvecklingen av människors vardag som i utvecklingen av vård och omsorg och möjligheten att leva ett jämlikt liv i samhället. Genom att tydliggöra relationen mellan life science och ett rättighets- och funktionshindersperspektiv kan myndigheten bidra till regeringens strävan att stärka Sveriges position på life scienceområdet.

Att life science handlar om bioteknik, diagnostik och medicinteknik betyder inte att perspektiv som delaktighet, tillgänglighet och mänskliga rättigheter är mindre relevanta. Tvärtom bedömer myndigheten att dessa perspektiv bidrar till och stärker diskussionen kring begreppet life science. Myndighetens roll är både att bevaka den fortsatta utvecklingen och att driva utvecklingen framåt när det gäller tillämpningen av rättighets- och funktionshindersperspektiv inom life science-området.

Myndighetens uppgift är alltså inte att hitta nytt innehåll i eller att skapa nya definitioner av life science utan snarare att se existerande kopplingar i förhållande till myndighetens perspektiv och kärnfrågor.

Delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är nyckelbegrepp i beskrivningen av förhållandet mellan ett rättighets- och funktionshindersperspektiv och begreppet life science. Dessa nyckelbegrepp utgör ramen för de exempel som Myndigheten för delaktighet använder för att beskriva och tydliggöra myndighetens uppdrag i förhållande till life science längre fram i rapporten. De exempel som ska beskrivas närmare utifrån myndighetens uppdrag är välfärdsteknologi, standardisering och upphandling.

Möjligheten att vara delaktig i samhället hänger ihop med vilka förutsättningar som ges. För att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt ut delaktiga krävs bland annat en god tillgänglighet.

Många i befolkningen har en funktionsnedsättning. Det kan exempelvis vara begränsad rörelseförmåga, nedsatt syn eller hörsel, allergi, psykisk ohälsa eller en kognitiv nedsättning (Riktlinjer för tillgänglighet, 2015). I individens möte med olika system eller produkter och tjänster kan funktionshinder uppstå. Dessa hinder ska förebyggas eller undanröjas av samhället genom universell utformning och tillgänglighet. För att driva en sådan förebyggande utveckling och möjliggöra allas delaktighet redan från början behövs ibland nya tankesätt och metoder. Som allt komplext utvecklingsarbete måste insatserna bygga på kunskap inom många områden vilket medför stora behov av forskning och forskningsbaserad utveckling och innovation (Myndigheten för delaktighet, 2015).

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla människor oavsett land, kultur och sammanhang. Alla är födda fria och lika i värde och rättigheter. Ansvar för att de mänskliga rättigheterna inte kränks vilar på regeringen och på all statlig och kommunal verksamhet. Att studera hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning implementeras eller att utvärdera rättighetsreformer inom funktionshinderspolitiken (LSS-lagen till exempel) ligger med andra ord i det offentliga intresset.

Levnadsvillkor

Trots FN-konventionens grundläggande principer om jämlikhet och icke-diskriminering och förståelsen av att funktionshinder går att förebygga är levnadsvillkoren ofta sämre för personer med funktionsnedsättning än för andra i samhället. (Myndigheten för delaktighet, 2015).

Personer med funktionsnedsättning har ofta lägre utbildningsnivå, ett begränsat politiskt inflytande eller erfår bristande jämställdhet i högre utsträckning än övriga befolkningen. Det kan också handla om hälsosituationen. Många personer med funktionsnedsättning är drabbade av så kallad ”onödig” ohälsa där en stor del av ohälsan egentligen inte alls har med individens funktionsnedsättning att göra. Det finns istället hinder i omgivningen som begränsar aktivitet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och därför påverkar hälsan negativt. Exempelvis är idrottshallar och publika gym liksom informationen om dem ofta otillgängliga vilket påverkar förutsättningarna till fysisk aktivitet (Statens folkhälsoinstitut, 2008).

Individens perspektiv

Individens perspektiv är en given utgångspunkt i förändringsarbete när det gäller delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Pågående forskningsinitiativ och identifierade behov när det gäller individperspektiven handlar till exempel om den enskildes möjlighet till makt och inflytande (self advocacy och empowerment), det vill säga hur realistisk chansen är att påverka den egna livssituationen.

Ytterligare ett identifierat behov gäller utveckling av metodstöd för att säkerställa individens rätt att så långt som möjligt vara delaktig i sina beslut även när exempelvis kognitiva funktioner sviktar. Nya synsätt och arbetssätt kan behövas för utvecklingen av sådant metodstöd.

Frågor som rör identitet (till exempel vilka positiva respektive negativa laddningar som den enskilde lägger i begreppet funktionsnedsättning) är också ett aktuellt forskningsområde.

Etiska ställningstaganden

Etiska ställningstaganden är också angelägna i studiet av delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Relevanta frågor att besvara är om det finns ”korrigerande” synsätt på funktionsnedsättning och om ekonomiska prioriteringar styr graden av delaktighet. Även om biomedicinska landvinningar möjliggör olika förändringar för den enskilde med funktionsnedsättning behövs en bredare diskussion om sådana förändringar är lämpliga och om de relateras till en fråga om resurser. Grundfrågan är vad som betraktas som norm och om det som avviker från normen ska eller behöver förändras. Om samhället utformas på ett sådant sätt att det fungerar för alla och ger var och en tillfälle att utvecklas utifrån sin egen förmåga så finns förutsättningarna för att besvara grundfrågan. I de etiska ställningstagandena behöver den enskilde individen konsulteras.

Brukarmedverkan

Brukar- och deltagarmedverkan säkerställer genom den enskildes perspektiv kvaliteten i forskning och innovation kring delaktighet. Brukarmedverkan syftar på att personer med erfarenhet av funktionsnedsättning medverkar exempelvis i val av prioriteringar och insamling av data, eller i deltagarmedverkan vilket betyder deltagande i referensgrupper, utvärderingar och liknande – allt i syfte att utifrån den enskildes behov värdera vad som blir bäst och mest effektivt vid utvecklandet av olika tjänster och produkter. Brukar- och deltagarmedverkan kan bidra till att stärka forsknings- och innovationsupplägg, utveckla tolkning av resultaten och bidra till ökad legitimitet. På så sätt kan genomslagskraften maximeras och tiden fram till implementering förkortas. Myndigheten för delaktighet bedömer att life science kan stärkas genom att brukar- och deltagarmedverkan finns med löpande i utvecklingen av området.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Bra tillgänglighet är en förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva ett aktivt liv och vara delaktiga i samhället. Det kan exempelvis vara tillgänglig information och kommunikation som ska kunna uppfattas och förstås av alla, eller lokaler som alla har tillträde och tillgång till. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är tillgänglighet och universell utformning grundläggande principer. Tillgänglighet och universellt utformade miljöer och processer är också ett allmänintresse. Det som fungerar bra för personer med funktionsnedsättning är oftast bättre för alla. Därför är det klokt att i all planering och i allt genomförande utgå ifrån att människor är olika och har olika förutsättningar och behov och sedan designa efter det så att det passar för så många som möjligt.

Universell utformning

Universell utformning kan förklaras som att produkter, tjänster och miljöer designas så att de blir användbara för en stor del av befolkningen utan att det krävs speciella anpassningar. I denna utformning är processen för hur något nytt tas fram och utvärdering av resultat av stor betydelse. Universell utformning förutsätter innovation och forskning om interaktionen mellan människa och teknik. Den ökade betydelsen av användarens upplevelse (user experience) när det gäller till exempel ny mobil teknik bör vägas in i kunskapsutvecklingen av och i kontaktytorna med life science.

Kognitiv tillgänglighet

Kognitiv tillgänglighet är något som direkt eller indirekt berör många människor. I Sverige beräknar man att det finns närmare 700.000 personer i arbetsför ålder med någon form av kognitiv funktionsnedsättning. När det gäller demens så har uppskattningsvis 160.000 människor i Sverige en demenssjukdom, varav 10.000 är under 65 år. Tillsammans med anhöriga och närstående berörs närmare 1 miljon människor. (Demensförbundets webbplats, 2016). Forskning sker framförallt inom de medicinska fakulteterna men med en breddning mot

det tvärvetenskapliga skulle även samhällsvetenskap, humaniora och teknik kunna involveras.

Exempel där Myndigheten för delaktighet bidrar till innovation, forskning och utveckling

Välfärdsteknologi

Myndigheten för delaktighet har regeringens uppdrag att bidra till utvecklingen och implementeringen av välfärdsteknologi. Inriktningen är att anlägga individens perspektiv när välfärdstekniska lösningar ska tillämpas i praktiken och att tidigt involvera brukarna. Målet är ökad trygghet, oberoende och självbestämmande för den enskilde och i förlängningen ett samhälle där män och kvinnor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga (Socialstyrelsens termbank, 2016).

Välfärdsteknologi är kunskapen om digital välfärdsteknik. Exempel på välfärdsteknik är digitala trygghetslarm, tillsyn via kamera och sensorer för påminnelser. Tekniken kan användas av personen själv, en närstående, personal eller någon annan i personens närhet och den kan tillhandahållas som bistånd eller köpas på konsumentmarknaden. Ett mål med användningen av välfärdsteknik är att kvaliteten på individnivå blir högre samtidigt som nyttan på samhällsnivå ökar. (Myndigheten för delaktighet, 2016) Välfärdsteknologi ska alltså botten i respekt för individers önskemål och behov och implementering av välfärdsteknologi i till exempel kommunerna är ett medel för att uppnå en likvärdig och jämlik omsorg oavsett var i landet man bor.

Myndigheten ser i arbetet med välfärdsteknologi flera utvecklingsstadier och samband som hänger ihop. Första länken i en sådan sambandskedja är de behovsdrivna och innovativa tekniska lösningarna. Andra länken i kedjan är processen med standardisering av tjänsten och fortsatt innovativt utvecklingsarbete. Tredje och sista länken handlar om verkställighet och om hur välfärdstjänster ska kunna upphandlas av till exempel kommunerna. Myndighetens uppgift är att överbrygga glappet mellan de olika länkarna och erbjuda stöd i form av kunskapsstödande

material och utbildningar. I stödet finns också utrymme för samordning med life science, exempelvis i utvecklingen av användningen av välfärdsteknologi.

Myndigheten för delaktighet utvecklar kunskap om hur samspelet mellan generella välfärdsteknologilösningar och personligt utformade hjälpmedel fungerar för den enskilde. Myndighetens arbete med att främja forskning, utveckling och samverkan inom välfärdsteknologi sker exempelvis via nedanstående projekt.

Digitala tjänster inom socialtjänsten och hemsjukvården

Digitala tjänster inom socialtjänsten och hemsjukvården (Myndigheten för delaktighet, 2016) är ett projekt där samverkan kring frågor som rör välfärdsteknologi och e-hälsa för vård och omsorg ingår. Man arbetar med innovation kring nya arbetssätt för att utveckla och implementera välfärdsteknologi. I samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har projektet tagit fram en nationell referensprofil för bland annat trygghetslarm, kompatibilitetsfaktorer och teknisk informationssäkerhet och en inventering avseende kommunernas behov av kravspecifikationer har genomförts. Vidare har ett underlag till stöd för Upphandlingsmyndighetens arbete med att göra en vägledning för upphandling av välfärdsteknik tagits fram. Projektet främjar samverkan inom området välfärdsteknologi och har i och med det hälsoutvecklande angreppssättet kopplingar till life science.

Nationell digital plattform

Nationell digital plattform är ett regeringsuppdrag med målsättning att skapa en mötesplats mellan behovsägare och samhällsaktörer för att stimulera eller utveckla tekniska lösningar och ge erfarenhetsutbyte och innovation inom området kommunikation för döva och hörselskadade.

Uppdraget tar fram information om aktuell utveckling, befintliga tjänster och teknik samt gällande bestämmelser inom området och därigenom främjas innovation, utveckling och samverkan inom området välfärdsteknologi.

Standardisering

Ett verktyg för utveckling inom välfärdsteknik är standardisering. Myndigheten för delaktighet deltar i arbetet med nationell och

internationell standardisering för att kunna följa, påverka, samla in och sprida kunskap.

Standardiseringsarbetet går ut på att samla olika intressenter för att komma överens om hur samordnade krav kan ställas för att utveckla och förbättra produkter, tjänster, system, miljöer och anläggningar, så att de kan användas av alla oavsett funktionsförmåga. I sammanhanget är offentlig upphandling en process där standarder används.

Myndigheten för delaktighet samordnar tillgänglighetsfrågorna och identifierar och utvecklar krav för riktlinjer på området. Inom hjälpmedel och medicinteknik har Sverige haft en ledande roll i standardiseringsarbetet och den rollen förvaltas vidare inom välfärdsteknologin.

Övergripande är standardisering för hållbar utveckling av stor vikt för funktionshindersfrågorna. Myndigheten arbetar aktivt för att stödja brukarmedverkan i standardiseringen och därmed anlägga individens perspektiv. Vid sidan av den medicintekniska utvecklingen kan generella konsumentprodukter ge användarna av välfärdsteknologins tjänster förutsättningar att vara aktiva längre upp i åldrarna. Det gäller inte minst för personer med demenssjukdom där exempelvis olika typer av appar kan bidra till kvalitetsförbättringar för den enskilde. På detta sätt blir den tekniska utvecklingen också en fråga om social hållbarhet vilket har betydelse med tanke på den demografiska utvecklingen med allt fler äldre i samhället.

Robotteknologi är ett intressant tillämpningsområde för välfärdsteknologi där utvecklingen sker inom ramen för den internationella el-standardiseringen. I en strategiskt övergripande arbetsgrupp, systemkommittén för robotikgruppen ACART (Advisory Committee on Applications of Robot Technology) där MFD bidrar med expertkunskap, kartläggs marknaden och den standardisering som pågår. Syftet är att ta fram en färdplan för att harmonisera aktiviteterna mellan de olika internationella standardiseringsorganisationerna. Teknikutvecklingen inom robotiken är ett område som har många beröringspunkter med life science och då särskilt förbindelsen till neurobiologin och den fysiologiska biologin (International Electro Commissions webbplats, 2016).

Trygghetskedjan för trygghetslarm

Trygghetskedjan för trygghetslarm (Swedish Standards Institute, webbplats, 2016) är en tjänstestandard där leverantörerna verkar över hela Europa. En åldrande befolkning i kombination med ny digital teknik

gör att behovet av gemensamma standarder för tjänster kring trygghetskedjan för trygghetslarm har blivit en angelägen fråga. Det handlar om att utveckla nya tjänster som gör det tryggare för äldre och personer med funktionsnedsättningar att bo kvar hemma. Tillsammans har den så kallade SCAIP-standarderna för trygghetslarm (Social Care Alarm Internet Protocol) tagits fram. För utveckling av en långsiktigt hållbar teknisk och enhetlig infrastruktur krävs samverkan mellan det offentliga, näringsliv, forskning och det civila samhället. AAL (Active Assisted Living) är ett arbete inom standardiseringsområdet som går ut på att ta fram gemensamma kommunikationslänkar inom trygghetslarm, telemedicin, medicinhantering med mera. Detta innebär att en användare kan använda sig av ett system istället för av flera olika system och dessutom ta med sig sin egen lagrade information inom hela Europa. (Swedish Standards Institute, webbplats, 2016)

Utvecklingen av trygghetslarmen och AAL (Active Assisted Living) har kopplingar till life science genom den gemensamma ambitionen om förbättring av liv och hälsa och förenkling av systemen.

Standardiseringsexemplen ovan visar möjligheter för metodutveckling som sammanfaller med kunskapsutvecklingen inom life science.

Vanan och kompetensen att ta till sig ny teknik är ofta låg inom omsorgen, man ser inte alltid välfärdsteknologin som ett verktyg för ökad delaktighet och kvalitet. MFD har dock, genom välfärdsteknologi-projekten och arbetet med standardisering för utveckling av välfärdsteknologin, åstadkommit nya möjligheter till stöd för kommuner och andra offentliga aktörer.

Upphandling

Parallellt med standardisering är upphandling ett verksamt medel för att främja och driva på utvecklingen inom den välfärdsteknologiska sektorn. Upphandling i offentlig regi sker i regel i stora volymer vilket ger en hög grad av makt och möjlighet att påverka för beställaren. Upphandlande myndigheter, kommuner och landsting har ett ansvar att säkerställa tillgängligheten hos de varor och tjänster som upphandlas.

Upphandlingsredskapet kan också stimulera de utmaningar som branschen upplever och bidra till innovationer på området. På så sätt kan ett samspel mellan industrin och det offentliga bidra till att innovationsupphandlingar blir användbara för kommuner och landsting.

Samverkan och stöd för implementering

Steget från forskning, innovation och utveckling via samverkans- och pilotprojekt till implementering är ofta långt. En framgångsmöjlighet för hur ett rättighets- och funktionshindersperspektiv kan implementeras i life science-sektorn är, enligt MFD, att tidigt involvera brukarna och därmed anlägga individens perspektiv.

Stöd för implementeringen bör planeras in från början och den förutsätter – som man konstaterat i projekten Digitala tjänster inom socialtjänst och hemsjukvård, Nationell digital plattform och i Trygghetskedjan för trygghetslarm – väl fungerande bakomliggande stödprocesser i form av bland annat juridik, etik, teknik, information och ekonomi.

För att uppnå resultat i forskning och utveckling inom delaktighet och tillgänglighet kopplat till life science krävs, utöver bland annat standardisering för välfärdsteknik och effektiva upphandlingsprocesser, även strategisk samverkan på flera olika sätt. Samverkan är ett medel för att säkerställa att intressenter och brukare utvärderar behov och förutsättningar i praktiken.

Sverige har ett försprång i förhållande till andra länder när det gäller förutsättningarna att implementera välfärdstekniska lösningar. Här finns väl fungerande system i form av koordinerade samordnare – kommuner och landsting – och ett innovativt klimat som underlättar för brukarmedverkan i många kommuner. För att ytterligare stärka försprånget behöver stöd till och samverkan med bland annat kommunerna och landstingen utvecklas och metoder för brukarmedverkan på olika nivåer för samverkan utvecklas.

Med syfte att skapa förutsättningar för implementering och förändring av praktik anser Myndigheten för delaktighet att samverkan med följande aktörer behöver säkerställas:

- personer med funktionsnedsättning och funktionshindersorganisationer
- huvudmän inom kommuner och landsting
- myndigheter
- forskningsinstitutioner
- forsknings- och innovationsfinansiärer

Utvecklingsåtgärder

Utifrån uppdraget bedömer myndigheten att de utvecklingsåtgärder med koppling till life science som har störst betydelse är nedanstående.

Brukarmedverkan

Att verka för att personer med funktionsnedsättning kan involveras fullt ut och ha inflytande över sådana processer som berör dem genom att utveckla samverkansforum och genom att ta fram processer för att ta tillvara individens erfarenhet och behov.

Stöd till kommuner och landsting

Att utforma stöd till huvudmännen hos kommuner och landsting vid beställning av välfärdsteknologi och utveckla kunskapen kring tolkningen av samspelet mellan rättighets- och funktionshindersperspektiv och life science i den kommunala kontexten.

Arenor för samverkan

Att utveckla samverkansformer och föra en dialog om behovsbaserade prioriteringar för att stärka rättigheter och delaktighet. Dialogen bör ha en representation med olika perspektiv, exempelvis när det gäller funktionshinder och jämställdhet.

Finansiärer

Att verka för att forsknings- och innovationsfinansiärer värderar funktionshinder och delaktighet i relation till life science vilket kan få effekt på utformningen av till exempel forskningsutlysningar.

Referenser

Demensförbundet (2016) *Demenssjukdomar*.

<http://www.demensforbundet.se/sv/om-demens/demenssjukdomar/>

(Hämtad 2016-04-27)

Förenta Nationerna (2006) *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen*.

Regeringskansliet. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/sveriges-internationella-overenskommelser/2008/01/so-200826/> (Hämtad 2016-04-27)

Kommittédirektiv 2015:105 – *En nationell samordnare för området livsvetenskap* (2015). Stockholm: Utbildningsdepartementet (Dir., 2015:105)

Myndigheten för delaktighet (2016) *Digitala tjänster inom socialtjänst och hemsjukvård*. <http://www.mfd.se/publikationer/rapporter/digitala-tjanster-inom-socialtjanst-och-hemsjukvard/> (Hämtad 2016-04-27)

Myndigheten för delaktighet (2015) *Redovisning av regeringsuppdrag om kunskapsbehov och kunskapsluckor*. <http://www.mfd.se/nyheter/nyheter-2015/redovisning-av-regeringsuppdrag-om-strategiska-kunskapsbehov/> (Hämtad 2016-04-27)

Myndigheten för delaktighet (2015.) *Samlad uppföljning av funktionshinderspolitiken, Hur är läget 2015?*.

<http://www.mfd.se/publikationer/rapporter/samlad-uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken/> (Hämtad 2016-04-27)

Riksdagen. 2014. *Förordning (2014:134) med instruktion för Myndigheten för delaktighet*. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2014134-med-instruktion-for_sfs-2014-134 (Hämtad 2016-04-27)

Socialdepartementet (2015) *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Myndigheten för delaktighet*. Ekonomistyrningsverket.

<http://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=16882> (Hämtad 2016-04-27)

International Electro Commissions webbplats (2016) *ACART Advisory Committee on Applications of Robot Technology*.
http://www.iec.ch/dyn/www/f?p=103:41:0:::FSP_ORG_ID,FSP_LANG_ID:12602,25 (Hämtad 2016-04-27)

Swedish Standards Institute, webbplats (2016). *Trygghetskedjan för trygghetslarm*. <http://www.sis.se/informationsteknik-kontorsutrustning/sis-tk-574> (Hämtad 2016-04-27)

Socialstyrelsens termbank (2016) *Välfärdsteknik*.
<http://termbank.socialstyrelsen.se/showterm.php?fTerm=dsOkbGbDpHJkc3Rla25paw==&fsrcLang=sv&trgLang=en&fSubject=> (Hämtad 2016-04-27)

Statens folkhälsoinstitut (2008) *Onödig ohälsa. Hälsoläget för personer med funktionsnedsättning*. Folkhälsomyndigheten.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/Onodig-ohalsa-Halsolaget-for-personer-med-funktionsnedsattning/> (Hämtad 2016-04-27)

Wikipedia (2015). *Livsvetenskap*.
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Livsvetenskap> (Hämtad 2016-04-27)

Bidrag till life science

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Den här rapporten är en redovisning av hur Myndigheten för delaktighet bidrar till att främja innovation, forskning, utveckling och samverkan inom life science-området.

Redovisningen är ett regeringsuppdrag som Myndigheten för delaktighet fick i regleringsbrevet för 2016.

Rapporten omfattar en genomgång av de kopplingar som myndigheten bedömer finns mellan rättighets- och funktionshindersperspektiv och life science. Här finns också förslag om samverkan och stöd för implementering och utvecklingsåtgärder.

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
Besöksadress: Sturegatan 3
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
Serie A 2016:8